

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
Кузнєцова Л.В.
“ ” 201 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
на тему:
**«БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ»**

Виконавець:

студентка кредитно-економічного
факультету

Усова Р.О.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.є.н., викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Шмуратко Я.А.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

АНОТАЦІЯ

Усової Руслани Олегівни,

«Банківське кредитування у забезпеченні інноваційного розвитку економіки України»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«072 Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процеси банківського кредитування інноваційного розвитку економіки України. У роботі розглядаються теоретичні засади інноваційного розвитку економіки, ролі банків у забезпеченні інноваційного розвитку економіки.

Проаналізовано показники інноваційного розвитку України, визначено кількісні показники банківського кредитування у забезпеченні інноваційного розвитку економіки, проаналізовано регіональну та галузеву структуру потенціалу інноваційного розвитку економіки України, виокремлено чинники, що впливають на інноваційний розвиток економіки.

Надано пропозиції щодо активізації ролі банків у процесах забезпечення сталого інноваційного розвитку економіки України.

Ключові слова: стратегія, інноваційний розвиток економіки, кредитування, банк, енергоефективність, еко-банк.

ANNOTATION

Ruslana Usova,

«Bank lending in providing innovative development of Ukrainian economy»,
Thesis for Master degree in specialty «072 Finance, Banking and Insurance»
under the program «Managing the activities of banks in the financial market»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2018

Thesis consists of three chapters.

Object of study is the process of banking support for the development of the innovative economy of Ukraine.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of innovative development of the economy and the role of banks in these processes.

The indicators of the country's innovation development are analyzed, the quantitative indicators of bank lending in the provision of innovation development of the economy are determined, the regional and branch structure of the innovation development of Ukraine is analyzed, using the correlation-regression analysis, the factors influencing the innovative development of the economy are identified.

Proposals on enhancing the role of banks in the processes of ensuring sustainable innovation development of Ukraine are presented.

Keywords: strategy, innovative development of the economy, lending, bank, energy efficiency, green-banking

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	6
1.1. Економічна сутність інноваційного розвитку економіки	6
1.2. Роль банківського кредитування у фінансовому забезпеченні інноваційного розвитку економіки	11
1.3. Обґрунтування стратегії інноваційного розвитку економіки України.....	17
Висновки до першого розділу	30
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ВПЛИВУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ.....	32
2.1. Оцінка інноваційного розвитку економіки України	32
2.2. Аналіз банківського кредитування інноваційного розвитку економіки України.....	48
2.3. Оцінка чинників впливу на рівень інноваційності економіки України.....	62
Висновки до другого розділу.....	73
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.	75
3.1. Світовий досвід участі банків у фінансовому забезпеченні інноваційного розвитку економіки	75
3.2. Пропозиції щодо активізації ролі банків у процесах забезпечення інноваційного розвитку економіки України	81
Висновки до другого розділу	92
ВИСНОВКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97
ДОДАТКИ.....	105

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації інновації перетворилися на переважаючий фактор розвитку суспільства і підвищення конкурентоспроможності економіки, найбільш повного задоволення потреб при граничних ресурсах.

У даний час в світі відбувається складний процес технологічних змін. Вичерпуються можливості вдосконалення і подальшого прогресу старих технологій, для яких настає фаза виснаження, і одночасно отримує розвиток фаза активного зростання новітніх технологій, які здатні внести революційні зміни в економіку і в суспільство в цілому.

Досягнення постійного зростання продуктивності праці та оптимізації рівня витрат можливі лише за умови впровадження нововведень на мікро- та макрорівні – рівні регіонів, секторів економіки, національних економічних систем.

Довгостроковий розвиток економіки є пріоритетним наразі для багатьох розвинених країн світу. Інновації, що запроваджуються фірмами та підприємствами, стають потужним двигуном прогресу та вирішують подальший напрямок розвитку майже усього світу.

Країни з перехідною економікою також долучаються до основних світових тенденцій. Проте майже у кожній з них існують ряд факторів, які стримують фінансування інновацій. Це у свою чергу обмежує використання нових технологій.

Нерідко фірмам необхідні додаткові ресурси для подальшого розвитку технологій. Банківське кредитування направлене навіть на поповнення обігового капіталу може стати стимулом для подальшого розвитку інноваційної економіки.

Тому дослідження стану банківського ринку кредитування та його стимулюючий вплив на подальший розвиток економіки є важливими у рамках загального плану розвитку інноваційної економіки України.

Проблемні питання щодо формування інноваційної політики як на макро, так мікрорівнях досліджували зарубіжні і вітчизняні науковці, зокрема: А. Амоша, Б. Андрушків, В. Геєць, А. Даниленко, М. Жулинський, Н. Красноутська, Ю. Левенець, Е. Лібанова, О. Онищенко, Г. Румпф, В. Семиноженко, В. Тараненко, Л. Федулова, Н. Чухрай, О. Ястремська. Значний внесок у вивчення питань інноваційного розвитку України внесли вітчизняні вчені О. Амоша, Ю. Бажал, В. Геєць, І. Лукінов, М. Пашута, А. Чухно та інші. Проблема становлення національної інноваційної системи висвітлюється в роботах Є.В. Моргунова, І.П. Топуха, Л. Яремко, І.В. Брикової. Проблемам банківського кредитування інноваційного розвитку економіки присвячено дослідження Л. Антонюк, О. Зінченко, А. Степаненко, Т. Васильєвої, О. Колодезева.

Метою роботи є дослідження ролі банківського кредитування у забезпеченні інноваційного розвитку економіки України.

Для досягнення мети дослідження було визначено наступні *завдання*:

- узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності понять «інновація», «інноваційний розвиток», «стратегія інноваційного розвитку»;
- з'ясувати роль банків у інноваційному розвитку економіки та визначити вплив банківського кредитування на формування фінансового забезпечення інноваційного розвитку держави;
- визначити стратегічні напрями інноваційного розвитку економіки України;
- надати оцінку інноваційного розвитку економіки України;
- проаналізувати регіональну та галузеву структуру потенціалу інноваційного розвитку економіки України;
- визначити чинники впливу на рівень інноваційності економіки України;
- проаналізувати та узагальнити зарубіжний досвід участі банків у фінансовому забезпеченні інноваційного розвитку економіки;

- надати пропозиції щодо активізації ролі банків у процесах забезпечення сталого інноваційного розвитку економіки України.

Предметом дослідження виступає сучасний стан банківського кредитування та його вплив на інноваційний розвиток економіки України.

Об'єктом дослідження є процеси банківського кредитування інноваційного розвитку економіки України.

Методологія дослідження. У процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи пізнання як: теоретичне узагальнення, методи порівняльного та проблемно-ситуаційного аналізу (при дослідженні проблеми кредитних обмежень). Дослідження спиралося на спостереження та статистичний аналіз при визначенні сучасного стану та участі банків у розвитку інноваційної економіки України; метод зіставлення та порівняння діяльності українських та зарубіжних банків та інших джерел у сфері фінансування інноваційної діяльності.

Інформаційна база дослідження. Теоретичні основи випускної роботи становлять наукові публікації та монографії вітчизняних та зарубіжних вчених з питань інноваційного розвитку економіки, сучасних методів інвестування та банківського фінансування інноваційної діяльності, нормативно-законодавчі акти України з питань регулювання діяльності інноваційних підприємств та програми подальшого розвитку економіки країни, статистичні дані Національного банку України, дані фінансової звітності комерційних банків, Державної служби статистики, зарубіжні періодичні видання.

ВИСНОВКИ

У XXI столітті інновації стали визначальним чинником піднесення економіки провідних країн світу та можливістю для позитивного розвитку економік перехідного типу. У своєму загальному вигляді інновації несуть оновлення виробничих систем, створення новітніх передових технологій, модернізацію старих систем та їх заміщення, зростання ефективності функціонування багатьох підприємств.

Активізація державної влади у напрямку розвитку інноваційного підприємництва свідчить про те, що Україна не просто застосовує світовий досвід, а ще і ставить пріоритетом інноваційний тип розвитку національної економіки. Подібний економічний стратегічний напрямок розвитку економіки для країни виконується за умов злагодженої роботи усіх складових стратегії.

Неефективна економічна політика призвела до того, що наука «виживала» без проведення реформ та допомоги у її адаптації до нових ринкових умов. За цей час в Україні відбулося найбільше серед країн Європи скорочення чисельності наукових кадрів, обсягів фінансування науки та рівня оплати праці. Це значно вплинуло на показники розвитку економіки у подальші роки. До речі, рівень оплати праці науковців в Україні залишається найнижчим серед європейських країн.

Загалом на розвиток наукової сфери в Україні негативно вплинула некомпетентна державна політика, яка не враховувала науково-технологічний фактор та його вплив на ефективність і конкурентоспроможність економіки. В останні роки нарешті відбуваються позитивні зрушення та ключовим завданням Стратегії інноваційного розвитку є напрямок подолання глибокого розриву між економікою та наукою України і розвинутих країн.

Серед досліджених показників розвитку економік країн світу, найбільш вузько направленим є показник «рівня енергоємності ВВП». Він найбільш повно дає змогу оцінити результати стратегій, реформ, усіх зусиль щодо «озеленення» економік багатьох країн. Слід зазначити, що даний показник

залежить не тільки від ефективності використання енергії, а ще й від структури енергоспоживання та кліматичних умов країни, а тому його вважають корисним та загальновизнаним інтегральним показником енергоефективності.

Окрім цього, світові тенденції значно вплинули і на розвиток банківського сектору України. Особливо слід відмітити позитивні зрушення у банківській сфері, де з'явилося чимало нових та екологічно-орієнтованих банківських продуктів. А діяльність одного з державних банків майже повністю присвячена кредитуванню енергоефективних проєктів, що відповідає загальним стратегічним цілям інноваційного економічного розвитку.

Тематика енергоефективності стала джерелом створення нових банківських продуктів, а для деяких банків основою подальшого розвитку. Ті банки, які зацікавились сферою «зеленої економіки» отримують чимало нових та перспективних клієнтів, та відповідно змогу фінансувати майбутнє України, оскільки розуміють, що приватна підприємницька, інвестиційна та інноваційна діяльність є однією з рушійних сил економічного зростання.

Хоча галузевий та регіональний аналіз і показав значний дисбаланс між областями України, він дав змогу виділити основні проблеми, що наразі існують в економічному секторі.

Особливо галузевий аналіз підтвердив регіональну спеціалізацію областей, що може призвести до складнощів реалізації Стратегії інноваційного розвитку, яка передбачає усунення такого дисбалансу.

У рамках Стратегії інноваційного розвитку України було прописано чимало напрямків реформування окремих галузей економіки та чинників розвитку. Проте, на нашу думку, було недостатньо приділено уваги реформуванню банківського сектору.

Загалом банкам для стимулювання участі у кредитуванні ризикових інноваційних проєктів потрібне зменшення податкового тиску та державна підтримка. Особливо актуально це для державних банків, які б розробляли нові банківські продукти для зростання кількості клієнтів з інноваційного сектору економіки.

У рамках інноваційного розвитку економіки набуває значення і регіональний розвиток. Оскільки останній у своїй сукупності впливатиме на загальноекономічні показники, то приділити увагу проблемі надмірній вузькоспеціалізованості регіонів має місце.

Відповідно до Стратегії інноваційного розвитку є два виходи: або ж вирівнювати регіональні показники, щоб не було значного дисбалансу у показниках розвитку, або виділити та закріпити за кожним регіоном свою спеціалізацію з таким планом розвитку, який би забезпечив вирівнення показників за рахунок інтенсивного спеціалізованого зростання.

Запропонована схема участі банків у подальших інноваційних процесах розроблена з огляду на тенденції та досвід зарубіжних країн. Важлива роль відводиться банківським установам у обслуговуванні грошових потоків інноваційних проектів, особливо на початку при недостатку досвіду у банку у подібних схемах. Поетапно банки мають змогу або розробляти власні продукти на інноваційній хвилі, або кредитувати інноваційні проекти. Важливим слід відмітити наявність у такому випадку у банків висококваліфікованих спеціалістів як з банківського сектору так і з наукового запасу.

Участь банків у реалізації інноваційних стратегій є важливою для подальшого успішного розвитку економіки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cul.com.ua/preview/innovaz_manag_zaharchenko.pdf
2. Колодізев О.М. Методологічні засади фінансового забезпечення управління інноваційним розвитком економіки: Монографія. – Х.: ФОП Лібуркіна Л.М.; ВД «ІНЖЕК», 2009. – 240 с. Укр.мова
3. Банківський менеджмент: інноваційні концепції та моделі [Електронний ресурс] : моногр. / за заг. та наук. ред. проф. Л. О. Примостки. — К. : КНЕУ, 2017. — 380, [4] с.
4. Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України. парламентські слухання на тему: «Національна інноваційна система України: стан та законодавче забезпечення розвитку». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/news/Novyny/156131.html>
5. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.
6. Завлін П.Н., Васильєв А.В. Оцінка ефективності інновацій. – СПб.: Бізнес-преса, 1998. – 216 с.
7. Уткин Э.А., Морозова Г.И., Морозова Н.И. Инновационный менеджмент. –М: АКАЛИС, 1996. – 208 с.
8. Ильенкова, С. Д. Инновационный менеджмент/С. Д. Ильенкова. – М. : Банки и биржи, 2003. – 689 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://director.at.ua/Innovatsionny_menedzhment.pdf
9. Верховна Рада України. Закон України № 40-IV «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
10. Ілляшенко С.М. Товарна інноваційна політика : підручник. / С. М. Ілляшенко, Ю. С. Шипуліна. - Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. - 281 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

<http://km.fem.sumdu.edu.ua/images/docs/illiashenko-sn/2010/2010-30.pdf>

11. Трансфер інновацій у логістичних системах : навч. посіб. / В.Я. Швець, Г.В. Баранець ; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Д. : НГУ, 2015. – 219 с.
12. Зверяков М. І. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської систем / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2012. - №4 – С. 3-12.
13. Кузнєцова, А.Я. Роль комерційного банку у фінансуванні інноваційних проектів підприємницького сектору економіки України [Текст]/А.Я. Кузнєцова// Регіональна економіка. – 2002. – № 4. – С. 213– 219.
14. Реверчук С.К. Приватне інвестування в економіці України (на прикладі малих підприємств) [Текст]/С.К. Реверчук, В.В. Ступницький, О.Д. Вовчак. – Л.: ВПВ ЛЦНТЕІ, 2002. – С. 30.
15. Реверчук, С.К. Управління і регулювання банківською інвестиційною діяльністю [Текст]: наукова монографія/С.К. Реверчук, Л.Г. Кльоба, М.Б. Паласевич; за ред. д.е.н., проф. С.К. Реверчука. – Львів: Тріада плюс, 2007. – 352 с.
16. Владимирская Н.И.. Характерные виды проектного финансирования и особенности обеспечения проектов при банковском финансировании в Украине. ОНЭУ, Одесса.-6с.
17. Колодяжная И.В., Борблик К.Э./Источники финансирования инновационной деятельности предприятий Украины//Економіка та управління підприємствами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/77.pdf
18. Участь банків у системі забезпечення інноваційного потенціалу/ Шаперенков А.В, 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VNULPM_2013_776_63
19. Васильєва Т.А. Банківське інвестування на ринку інновацій: Монографія. Суми: Вид-во СумДУ, 2007. – 522 с.
20. Економічний аналіз. Олена Корольова-Казанська. Джерела фінансування

інноваційних проектів підприємства, КНТЕУ, №5- 2010.

21. Гєєць В.М. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України /В.М. Гєєць // Інноваційно-технологічний розвиток економіки. – К. : Фенікс, 2007. – Т. 2. – 564 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/413807/>

22. Куценко Т.М. Теоретичні основи формування стратегії інноваційного розвитку в контексті інтенсифікації інноваційних процесів/Т.М. Куценко // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2012. - № 4

23. Верховна Рада України. Закон України № 1560-ХІІ «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

24. Зверяков М. І. Нова індустріалізація як модель економічного розвитку України: монографія / М. І. Зверяков, Л. Л. Жданова, О. С. Шараг. – Одеса: Астропринт, 2017. – 296 с.

25. Верховна Рада України. Закон України №85/96-ВР «Про страхування» від 07.03.1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

26. Аналіз законодавства України у сфері досліджень, розробок та інноваційної діяльності та пропозиції щодо доповнень до законодавства. Проект ЄС “Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні”.- К.:Фенікс, 2011.- 350 с.

27. Верховна Рада України; Закон України №2121-ІІІ «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

28. Постанова Правління НБУ №351 «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016 року. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16/page>

29. Офіційне інтернет-представництво НБУ. Показники банківської системи. Значення економічних нормативів по системі банків України. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34661578>

30. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах

глобалізаційних викликів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pir.dp.ua/uploads/StrategizInnovRazvitiya

31. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

32. ПРОЕКТ. Версія 3.2 станом на 05.12.2016. Стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf

33. Проект від КМУ 2018 року (жовтень). Про схвалення Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadskeobgovorenniya/2018/10/22/innovatsiynogo-rozvitku-ukraini.pdf>

34. Чмир О. С.,ЗахаркевичН. П.,„ЗЕЛЕНА” ЕКОНОМІКА: СУТНІСТЬ, ЦІЛІ ТА БАЗОВІ ПРИНЦИПИ/О. С. Чмир, Н. П. Захаркевич//Економічний вісник Донбасу № 3 (33), 2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу:<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/123331/9Chmyr.pdf?sequence=1>

35. Сайт новин «Inspired».[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://inspired.com.ua/stream/nobelivsku-premiyu-z-ekonomiky-prysudyly-zadoslidzhennya-zmin-klimatu-ta-ekonomichnogo-zrostannya/>

36. Новини«ZeitOnline». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.zeit.de/wirtschaft/2018-10/wirtschaftsnobelpreis-geht-anwilliam-nordhaus-und-paul-romer>

37. Офіційний сайт МОН України. Новини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-vijshlo-na-finishnu-pryamu-z-pidgotovki-strategiyi-innovacijnogo-rozvitku-ukrayini-yaka-stane-osnovoyu-dlya-podalshih-zmin-u-sferi-ochilnik-direktoratu-innovacij-darya-chajka>

38. Офіційний сайт «Discover the Global Innovation Index (GII): Rankingtheworld'scountriesandeconomiesthroughinnovationalmeasures, environments, and output». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.globalinnovationindex.org/Home>

39. Офіційний сайт «Європейське інноваційне табло». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/24829>
40. Офіційний сайт «World Economic Forum». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018>
41. Офіційний сайт Bloomberg Innovation Index. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.bloomberg.com/graphics/2015-innovative-countries/>
42. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році: аналітична довідка/[Т. В. Писаренко, Т. К. Кваша та ін.]. Київ : Укр ІНТЕІ, 2018. 98 с.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsiitransfertehnologiy/monitoring-prioritet/stan-id-2017-f.pdf>
43. Енергетична ефективність України. Кращі проектні ідеї: Проект «Професіоналізація та стабілізація енергетичного менеджменту в Україні» /Уклад.: С.П. Денисюк, О.В. Коцар, Ю.В. Чернецька. – К. : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2016. – 79 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://io.iee.kpi.ua/sites/default/files/HANDBOOK_of_BEST_PRACTICES_2.pdf
44. Офіційний сайт «World energy balances». The IEA EnergyAtlas. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://energyatlas.iea.org/#!/tellmap/-297203538/3>
45. Енергоємність ВВП держави: історичні паралелі та уроки для України. Стратегічні пріоритети, №1 (34), 2015 р. ЕНЕРГОЄМНІСТЬ ВВП ДЕРЖАВИ: ІСТОРИЧНІ ПАРАЛЕЛІ ТА УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ. Бараннік В. О.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/19-1436780463.pdf>
46. Державна служба статистики України. Наукова та інноваційна діяльність України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

47. Державна служба статистики України. Наука, технології та інновації. Статистичний збірник "Наукова та інноваційна діяльність в Україні" 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
48. Державна служба статистики України. Багатогалузева статистична інформація/Регіональна статистика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/vvp/vtr/vtr2017_u.xls
49. Офіційне інтернет-представництво НБУ. Статистика. Грошово-кредитна та фінансова статистика. Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=32236491
50. Офіційний сайт банку АБ «УКРГАЗБАНК». ЕКО-БАНКІНГ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrgasbank.com/eco>
51. Офіційний сайт банку АБ «УКРГАЗБАНК». Річна звітність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrgasbank.com/about/anual/>
52. Офіційний сайт банку. УКРЕКСІМБАНК. Корпоративному бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eximb.com/rus/corporate/loans/investment/>
53. ВИМОГИ АТ "Укрексімбанк" щодо кредитування суб'єктів господарської діяльності в рамках реалізації спільної з ЄБРР «Програми енергоефективності в Україні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eximb.com/upload/app_links/861.pdf
54. УБРР. Кредити. Кредитна програма «Реконструкція та розвиток». Режим доступу: <http://www.ubr.com.ua/node/76>
55. Офіційний сайт банку АБ «ОЩАДБАНК». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua/ua/>
56. Офіційний сайт банку АБ «УКРГАЗБАНК». Корпоративним клієнтам. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrgasbank.com/corporative/credits/>
57. Вища математика. Збірник задач. Ч.3. Навч. посібник / Укл.: В.Л. Копорулін, І.П. Заєць, І.Л. Шинковська, Л.Ф. Сушко. – Дніпро: НМетАУ, 2017. – 78 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://nmetau.edu.ua/file/vischa_matematika._zbirnik_zadach._ch.3._2017.pdf

58. Тимошенко Ю.В. Новий економічний курс України.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://nku.com.ua/wp-content/themes/nku/img/NKU_book.pdf

59. Energy 2020. A strategy for competitive, sustainable and secure energy: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Doc. COM (2010) 639 final. Brussels, 10.11.2010 [Electronic resource] // EUR-Lex. Access to European Union law. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2011_energy2020_en_0.pdf

60. Міністерство енергетики та вугільної промисловості України «НЕК «Укренерго»/Науково-технічний центр електроенергетики Законодавче та нормативно-правове стимулювання підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів у провідних зарубіжних країнах// Київ – 02/2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.energy/wp-content/uploads/2017/05/1.Zakonodavche-stymulyuvannya-energoefektyvnosti.pdf>

61. KfW Banken gruppe (Финансовая группа KfW) Geschäfts bereich KfW Entwicklungsbank (Банк развития KfW). Цыфры и факты, - апрель 2017. Режим доступу:https://www.kfw-entwicklungsbank.de/PDF/Download-Center/PDF-Dokumente-Selbstdarstellung/2017_Selbstdarstellung_RU.pdf

62. Владимир О. Роль банківських установ у фінансуванні інноваційного розвитку економіки України [Електронний ресурс]/О. Владимир// Соціально-економічні проблеми і держава. — 2013. — Вип. 2 (9). — С. 34–43 — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13vomreu.pdf>.

63. Кузнєцова Л. В. Роль банківського кредитування у стимулюванні процесів економічного зростання в Україні/ Л. В. Кузнєцова // Політика Національного банку України щодо подолання фінансово-економічної кризи і формування монетарних передумов розвитку економіки: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 5-6 листопада 2015 року). – 2016. - С. 210-216.

64. Офіційний сайт Одеської міської ради. Режим доступу: <http://omr.gov.ua/>

65. Офіційний сайт «Інвестиційний атлас Одеської області». Режим доступу: <http://odessainvest.so.org.ua/>
66. III INVESTMENT PROMOTION FORUM ODESA 5T. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://odessa5t.com.ua/ru/news/iii-investment-promotion-forum-odesa-5t-yak-tse-bulo>
67. Тимошенко Ю.В. Новий економічний курс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nku.com.ua/wp-content/themes/nku/img/NKU_book.pdf
68. Innovative environment in Ukraine: formation and evaluation of development in the conditions of the balanced economic growth / D. Zavadzka // «EUREKA: Social and Humanities» SCIENTIFIC JOURNAL. – 2018. - No 2. - pp. 19-29. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7758/1/Innovative%20environment%20in%20Ukraine%20formation%20and%20evaluation%20of%20development%20in%20the%20conditions%20of%20the%20balanced%20economic%20growth.pdf>